

Over openheid,
het geheim
van gelukkige
donorgezinnen

DE DONOR EN WIJ

ELKE LAHOUSSE &
LIEVEN BULCKENS

P E L C K M A N S

5	Lieven & Elke, Odie
21	Emma & Margo, Jakobe, Kosmo
35	Bram & Kristien, Kas, Seb
49	Elke, Sia
61	Tim & Veerle, Lio
75	Sanne
87	Ira & Nele, Juno, Zaza
101	Thomas, Louise
113	Enkele experts aan het woord
135	Heidi, Lyo
143	Jan Jaap & Eva, Tove
161	Fred
171	Thomas & Kim, Roxanne
187	Els, Vince
197	Bastien & Lies, Otis, Olive
211	Ans
221	Sam & Christophe, Yacine & Toon, Scottie, Bowie

Lieven & Elke, Odie

‘Tenzij het écht moet,
praten mensen hier
niet graag over. En dus
ook niet goed’

(5—20)

Lievens verhaal

Het gebouw van het medisch centrum waar we met het zesde leerjaar naartoe gingen, herinner ik me vaag. Het onderzoek zelf amper. Wat ik wel nog helder voor me zie, is de reactie van onze huisdokter. Ze is een vriendin van mijn mama die een week later bij ons thuis op bezoek is en het medische verslag bekijkt. Ze stapt dichterbij het raam voor beter licht en zegt op wat serieuzere toon tegen mijn moeder: 'Kom volgende week eens langs in mijn praktijk.'

Enkele weken met scans en tests gaan voorbij. In een te donkere, raamloze kamer in het UZ Leuven valt het verdict: 'Mevrouw, je zoon zijn teelballen zijn niet ingedaald. De kans dat hij kinderen zal kunnen krijgen is zo goed als onbestaande.' Ook al was ik elf en werd er over mijn hoofd heen gepraat, ik wist wel wat er gaande was. Maar, anders dan mama, voelde ik daarbij geen verdriet.

Schaamte misschien wel. Vooral naar vrienden en eerste liefjes. Niemand is als tiener bezig met kinderen krijgen, dus buiten wat flauwe pubermoppen kwam dit onderwerp nooit ter sprake. Ik was er ook niet eerlijk over. In het eerste middelbaar werd ik geopereerd aan mijn rechtersdeel. Een leerkracht had dit tijdens mijn afwezigheid, zonder mijn weten, aan de klas verteld. Toen ik terugkwam, probeerde één jongen mij op plagerige toon uit te horen: 'Aan je balen geopereerd of wat?' 'Nee, aan mijn lies', werd dat kort en krachtig. Ik had geen zin om zes jaar lang enkel zo bekeken te worden. Hoewel iedereen het geweten moet hebben, vroeg er nadien nooit meer iemand naar. Schaamte in de jaren negentig. Of een klungelende puber zonder de juiste woorden en het vereiste vertrouwen.

Dat veranderde toen ik verder ging studeren en mijn toekomstige vrouw, ook schrijver van dit boek, leerde kennen. Nog voor we samen waren, vertelde ik Elke als twintigjarige dat ik onvruchtbaar was. Ik voelde geen schaamte meer, het was tegen dan een klein deel van wie ik was. Net als mijn interesse in muziek en fotografie, mijn verlangen om te reizen of mijn bruin haar, was het deel van mijn identiteit geworden. En die onvruchtbaarheid was te nemen of te laten. Plus; een lief op die leeftijd hoeft ook niet mega serieus te zijn, toch?

Het bleek vooral een opluchting dat Elke van in het begin op de hoogte was. Ik kon mijn gedachten met iemand delen en dat gaf me rust en tijd om een idee te vormen over wat die onvruchtbaarheid eigenlijk betekende. Je leest een artikel over adoptie al eens wat aandachtiger. Je spitst je oren als het op de radio over donorconceptie gaat. Je bestudeert nature-versus-nurture-discussies. Je googelt al eens hoever wetenschappers staan in de ontwikkeling van spermacellen uit lichaamscellen. Komt dit nog op tijd voor mij? Nope.

Nog voor we aan dit boek begonnen wisten Elke en ik dat we verschillen van veel heterokoppels die met onvruchtbaarheid te maken krijgen: wij hadden tijd. Pas op mijn vijfentigste kwam die kindervens. Tegen dan had ik al een toekomstbeeld gevormd dat strookte met de realiteit: een kind met mijn genen zal niet lukken, maar er is een alternatief. Ik had bijna vijfentwintig jaar om mij daarop voor te bereiden. In schril contrast met veel andere lotgenoten liepen wij dus glimlachend de fertiliteitskliniek binnen.

En dat geluksgevoel is gebleven. Mijn verhaal in een notendop is dit: ik ben opgegroeid met het idee dat ik nooit een vader zou zijn en nu heb ik een zoon van zes en hij heet Odie. De momenten waarop ik dat ten volle beseft, voel ik mij de gelukkigste mens ter wereld. Niemand leefde ooit beter.

En toch is er een 'maar'. Een 'maar' die uiteindelijk leidt tot het maken van dit boek.

Donorconceptie is juridisch slecht geregeld in België. Hoe meer informatie we als toekomstige ouders gingen opzoeken, hoe meer ons opviel dat kinderen nooit centraal staan. Elke en ik spraken specialisten in binnen- en buitenland en ook toen werd duidelijk: in bijna geen enkel ander West-Europees land worden de rechten van donorkinderen zo tekortgedaan en ontbreekt gespecialiseerde zorg zo volledig als in België. Hoe meer we nadachten over ons toekomstige kind, hoe eigenaardiger we het vonden dat er nog steeds donoranonimiteit bestond. We waren verrast over het ontbreken van nazorg voor donoren, kinderen en families na donorconceptie. Maar, daar gaat dit boek niet over.

Die Belgische context bepaalt wel hoe men in dit land naar

donorconceptie kijkt en hoe erover gesproken wordt. Het feit dat er jarenlang gelogen werd tegen kinderen en soms tegen wensouders, de bijhorende schandalen die uitkomen, de schaamte over onvruchtbaarheid... Tenzij het écht moet, babbelen mensen hier niet graag over. En dus ook niet goed. Met dit boek wil ik aantonen dat het anders kan.

Ik verwacht natuurlijk niet dat iedereen in mijn omgeving expert wordt in donorconceptie. Maar het is ook geen niche-thema. Minstens 1500 per jaar. Oftewel 1,3 procent van het Belgische geboortecijfer. Zoveel kinderen na donorconceptie komen er ongeveer elk jaar in ons land bij. Een lagere school met vier klassen in het zesde leerjaar? Eén à twee donorkinderen. Een uitverkochte AB? 25 donorkinderen. Een cinema-zaal? Een vijftal? Maar cijfers, ook daar gaat dit boek niet over.

Dit boek gaat over lotgenoten die elk op hun manier trachten de donor een plaats te geven in hun gezin. Over de zoektocht naar wat die plaats precies is. Ook wij zijn benieuwd naar de toekomst, welke vragen Odie zal hebben. Daarom willen we het onderwerp normaliseren, zodat hij die vragen zonder schroom kan stellen. Er verstrijken soms maanden zonder dat het woord 'donor' thuis valt. Maar als het wel naar de oppervlakte komt, willen we ook goede voorbeelden om ons aan te spiegelen. Dit boek bevat er vijftien.

Odie was drie toen ik hem tijdens onze vakantie mijn foto-toestel gaf. 'Neem jij de foto's dit jaar?' Wat terugkwam waren enkele beelden van zijn ouders, honden, zijn voeten en knuffels. Maar ook van dingen die hij grappig vond: een paspop met vier hoeden op het hoofd, of een familie met naakte baby op een dorpsplein.

Stiekem vind ik het heerlijk dat ik, doordat we geen genetische band hebben, niet bevooroordeeld ben over wie mijn zoon is. Het dwingt me om hem te zien zoals hij is. Ik ga er niet zomaar van uit dat hij 'net zijn vader' is maar vind het interessant om hem te leren kennen. In dit geval was ik benieuwd hoe onze vakantie er door zijn ogen uitzag.

Want wij verschillen in veel. We houden allebei van sport en spelen graag voetbal, maar ik was als kind al een lange slungel die vooral ver kon lopen. Odie is een gespierde kerel

die vinnig kan versnellen. Hij heeft blauwe ogen en blond haar. Bij Elke en ik zijn het tinten bruin. Odie is, net als ik, handig met de fiets, zijn mama dan weer niet zo. Maar eerlijk? Ik ben jaren geleden gestopt met vergelijken en zo te denken. Elke ouder kent dat gevoel, net voor de geboorte, niet te kunnen wachten je kind te leren kennen. Bij ons was dat misschien net iets uitgesprokener, iets spannender.

Maar nu is hij Odie, Elke is Elke en ik ben Lieven.
'Goeiemorgen! Goed geslapen?'

Ik weet niet of het anders is als je wel een genetische band hebt met je kind. Het geluk hebben je kind te zien opgroeien is een geschenk dat elke ouder erkent. Het gevoel gewild en gezien te zijn, is wat een kind verlangt. Misschien is het wel zo simpel.

Als fotograaf wil ik met dit boek tonen hoe families na donorconceptie eruitzien. Dat klinkt misschien raar, maar we merkten bij veel lotgenoten dat er een klik kwam na één bepaalde ontmoeting. Veel ouders moesten één andere familie ontmoeten om zelf de stap naar donorconceptie te durven nemen. Ze moesten zien hoe gewoon die familie was.

Daarom is dit ook een fotoboek. Voor wensouders die straks hun familie net iets anders moeten uitbouwen en tegelijk nieuwsgierig zijn. Met deze mensen in het achterhoofd ben ik aan elke fotosessie begonnen. En als ik naar het resultaat kijk, zie ik een boek vol moedige mensen die goed voor elkaar zorgen. Ik zie liefde.

Elkes verhaal

De twintigjarige Lieven Bulckens had alles om verliefd op te worden. Een leren jasje, wilde haren, heerlijke humor én hij drumde in een band. Dat hij geen kinderen kon krijgen, was iets dat alle vrienden mochten weten. De manier waarop hij die waarheid droeg, even nonchalant als dat jasje, maakte hem nóg fascinerender.

Lieven en ik raakten snel bevriend, hij werd meteen verliefd. Dat mag ik zeggen, want heel Leuven wist het toen ook. 'Hij is ook geweldig,' zei ik tegen een vriendin, 'maar hij kan geen kinderen krijgen.' Ik vond het vreselijk hard om iemand dáárom af te wijzen, maar op mijn negentiende kon ik onmogelijk aanvaarden dat ik nooit moeder zou worden. Veel te ingewikkeld, vond ik het ook, om op die leeftijd na te denken over andere manieren om een gezin te starten terwijl ik al te laat was voor sociologie en dringend mijn kot moest kuisen.

Gewoon niet verliefd worden. Dat was het makkelijkst. Hield ik zes maanden vol.

Twee factoren staken het vuur toch aan: Lieven zelf, die goed aanvoelde dat mijn twijfel meer met mijn puberbrein te maken had dan met hem. Hij sms'te op een dag: 'Heel Leuven weet intussen wat ik voor je voel. *I can take no for an answer*. Wat zal het zijn?' De ballen waarmee hij dat stuurde. Niemand schreef ooit drie betere zinnen op een Nokiatelefoon.

Mijn vriendin gaf het laatste zetje: 'Doe eens normaal, het is niet dat jullie morgen trouwen. Ga gewoon iets drinken!'

'Een pintje en een witte wijn alsjeblieft.'

De eerste keer dat ik voelde dat we samen wel een manier zouden vinden, was die zomeravond in 2002, op de Oude Markt in Leuven. Het lag aan zijn lach, zijn zelfverzekerde vragen. 'Waar zie je jezelf wonen?' 'Euh, Antwerpen misschien?' 'Ik dacht aan New York.' Lieven gaf me het gevoel dat alles in het leven mogelijk was.

We hadden tijd om te wennen aan het idee dat we met hulp van een donor tóch een kind konden krijgen. Maar vanaf het begin besepte ik ook: een donortraject ging niet alleen over ons twee. Hoe zou ons kind dit op een dag allemaal beleven? Tegen dat we afgestudeerd waren en aan het werk, was die vraag voor mij even belangrijk als onze kinderwens zelf.

Ik begon me te verdiepen in de ervaringen van donorkinderen, maar van de verhalen in de media werd ik niet vrolijk. Doktersschandalen, getraumatiseerde jongeren die pas op late leeftijd waren ingelicht. Wij wilden het anders doen. Maar hoe?

Ik ging op zoek naar getuigenissen van kinderen die in openheid waren opgegroeid. Die waren er ook, ik moest gewoon wat langer zoeken. Aan de andere kant van de wereld ontdekte ik het werk van de Nieuw-Zeelandse Ken Daniels, een academische wereldautoriteit in gezinsvorming via donorconceptie. Hij bracht ouders en donorkinderen samen om ervaringen uit te wisselen. Zijn advies: vertel een kind niet het verhaal van hem en zijn donor, dat duwt een kind in een uitzonderingspositie. Vertel het verhaal van hoe het hele gezin is ontstaan.

Dichter bij huis las ik *Anders en toch gewoon* van psychologe Astrid Indekeu die honderden Belgische koppels sprak vóór en na de geboorte van hun donorkind. Fascinerend vond ik het hoofdstuk over tieners die een goede relatie hadden met hun ouders en vertelden in welke mate ze interesse hadden in hun donor. Sommigen waren benieuwd naar de vorm van een gezicht, anderen naar karaktertrekken, of de motivatie om te doneren.

Ik sloeg alle inzichten en perspectieven op in mijn hoofd. Toen Lieve en ik naar Kopenhagen trokken met het idee een documentaire te maken over Deense spermabanken, zagen we aan zo'n zaadbank een bakfiets weggrijden in de vorm van een zaadcel – de Denen toonden hoe je ook op een luchtige manier met donorconceptie kon omgaan.

In Londen, tijdens een lezing van Donor Conception Network, luisterden we naar een moeder wier twaalfjarige tweeling helemaal niet benieuwd was naar hun eiceldonor. 'Ze hebben al genoeg ouderfiguren in hun leven.' Wel waren ze nieuwsgierig naar donorhalfbroers en -zussen.

Ieder perspectief gaf ons meer vertrouwen en op een dag trokken we naar een ziekenhuis in Gent. In België was donor-anonimiteit verplicht, maar sommige Belgische ziekenhuizen werkten met Deense openprofiel donoren waarvan alle

informatie geanonimiseerd werd voor ons land. Als wensouder wist je niet veel meer dan een haarkleur en bloedgroep, maar áls de anonimiteit ooit zou worden afgeschaft, zou een kind wel zijn afstamming kunnen achterhalen.

We kozen bewust voor die Deense piste, maar vonden het heel vreemd dat Belgische ziekenhuizen dat achterpoortje naar openprofiel donoren wat later weer moesten sluiten.

Al die geslotenheid stond haaks op de nieuwsgierigheid die wij voelden tijdens mijn zwangerschap. Odie werd geboren op een winterdag in 2019 en maakte van ons een vader en een moeder. We waren supertrots, op hem én op het hele verhaal van hoe hij er was gekomen. Maar wanneer iemand in de speeltuin opmerkte dat Odie zulke blauwe ogen had en wij het woord 'donor' lieten vallen, zagen we mensen schrikken en denken: oei, wat heb ik nu gezegd? Het gesprek viel stil.

Ik begrijp heel goed dat het voor veel mensen moeilijk praten is over zo'n gevoelig onderwerp. Maar nu onze zoon hier rondloopt, wil ik natuurlijk dat hij mag opgroeien in een samenleving die kwetsbare gesprekken niet uit de weg gaat. Daarom besloten Lieven en ik dit boek te maken. We wilden tonen hoe andere gezinnen – ouders én kinderen – open zijn over hun verhaal.

Bij donorconceptie focussen ziekenhuizen op het medische aspect: een zwangerschap verwezenlijken. Kinderboeken beperken zich tot de biologie: hoe een baby ontstaat met een eitje en een zaadje. Maar het échte gezinsverhaal begint pas ná de geboorte, wanneer tradities en gewoontes ontstaan zoals kip met appelmoes op zaterdag, dat ene bedtijdritueel en die speciale plek om op vakantie te gaan. Hoe praten mensen tijdens een wandeling of op het kerstdiner over onvruchtbaarheid, alleenstaand ouderschap of het ontbreken van een genetische band? Op sociale media deden we een oproep voor getuigenissen en we kregen tot onze vreugde meer reacties dan verwacht.

Samen met vijftien gezinnen hebben we gelachen, gepraat en gehuild. Ondanks het feit dat in België professionele begeleiding voor donorgezinnen ontbreekt, tonen de mensen op de volgende pagina's dat je geen perfect kader nodig hebt om

het gesprek gewoon te beginnen. Sommige ouders verstuurden met een bang hart de e-mail van hun leven, hopen zo in hun omgeving een gekende donor te vinden. Anderen hielpen hun kind in hun donorzoektocht. Gesprekken tussen familieleden vonden plaats in therapieruimtes en rooftopbars. Niet zelden werden twijfels met humor aangepakt.

Tijdens mijn zwangerschap had ik soms ook irrationele angsten. Hoe zou ons kind eruitzien? Wat had ik het geruststellend gevonden om toen foto's te zien van heel gewone donorgezinnen die op zondag een croissantje eten op de markt. Daarom moest dit ook absoluut een fotoboek worden.

Tot slot. Een 'donorgezin' is vooral 'een gezin'. En een gezin is wat de leden ervan maken. Ik ben ontzettend dankbaar dat de volgende mensen ons even toelieten in de coulissen van hun leven en daarmee onze blik verruimden.

Ik ken helaas maar één Deens woord – *tak* of 'bedankt' – maar dat is genoeg. Aan onze donor: *hijertelig tak*. Dat wij zelf elke dag mogen beginnen met dat blonde jongetje aan het ontbijt is iets wat ik nooit vanzelfsprekend zal vinden.

Emma & Margo, Jakobe, Kosmo

‘Op het geboortekaartje
stond ‘donor/peter:
Fred’. Zo kregen de
nieuwsgierigen meteen
hun antwoord’

(21—34)

Emma George en Margo Maex hebben een dochter en een zoon. Ze kozen bewust voor een gekende donor, die de rol van peter vervult. Het koppel hoopt dat Jakobe en Kosmo mogen opgroeien in een verdraagzaam Brussel, waar ze wonen met hond Frida.

Emma en Margo zijn de allereersten die we interviewen voor dit boek. Terwijl Emma rustig de deur opent van hun huis in Jette kan ik nauwelijks geloven dat Lieven en ik, na jaren van zeggen dat we dit boek ooit gaan maken, er eindelijk aan begonnen zijn.

We installeren ons aan de keukentafel, terwijl Margo zorgt voor koffie. Ook aanwezig: baby Kosmo, bijna vijf maanden, die zijn moeders vergezelt. Dochter Jakobe, vier jaar, zit op school.

Niet alleen als interviewees bijten Emma en Margo de spits af. Ze waren ook bij de eersten die reageerden op onze oproep voor getuigenissen. De eerste zinnen van hun e-mail trokken meteen onze aandacht: 'Wij kozen bewust voor een gekende donor', schreef Emma. 'Na een zoektocht van twee jaar heeft een jeugdvriend van Margo beslist om samen met ons in dit verhaal te stappen. Hij is onze donor, geen papa, maar wel peter van beide kindjes. Zijn ouders zijn, op hun vraag, wel "oma en opa".'

Emma voegde eraan toe dat ze bijna geen info hadden gevonden over een traject met een gekende donor. In het ziekenhuis kregen ze bovendien tegenstrijdig advies over hoe ze hun verhaal later aan hun kinderen konden vertellen.

'Verschillende zaken vonden we interessant aan jullie bericht,' gaat Lieven van start, 'maar laten we beginnen bij het begin: wanneer wisten jullie dat jullie kinderen wilden?'

'Ik was er al het langst klaar voor', vertelt Emma. 'Margo en ik zijn samen sinds 2015 en ongeveer twee jaar later begon ik me te verdiepen in het verschil tussen gekende en anonieme donatie. Als lesbisch koppel weet je dat donorschap de meest voorkomende weg is naar een kind, maar omdat we weinig concrete info vonden, gingen we eerst lezingen bijwonen van ziekenhuizen en organisaties zoals De Maakbare Mens. Tijdens een van die avonden debatteerden jongvolwassen met elkaar. Ik herinner me een jongeman die totaal geen interesse had in zijn donor. Een vrouw daarentegen was een zoektocht begonnen naar haar anonieme donor.'

Tijdens alle lezingen die ze bijwonen, staan de rechten

